

IZVRŠNA VLAST I UPRAVA U PARLAMENTARNOM I
PREDSEDNIČKOM
SISTEMU PODELE VLASTI

(sa osvrtom na ustavni sistem Jugoslavije)**

Apstrakt Podela vlasti je organizaciono načelo na kome počivaju savremeni pravni i politički sistemi vlasti. U pravnoj i političkoj teoriji razlikuje se više modaliteta organizacije vlasti i državnih funkcija koji polaze od principa podela vlasti, posebno parlamentarizam i predsednički sistem. Tradicionalno se pod izvršnom vlašću (egzekutivom) podrazumeva grana državne vlasti kojoj je povereno izvršavanje zakona donetih od strane organa parlamenta, pre svega, donošenjem tzv. podzakonskih akata.

Pri razmatranju odnosa izvršne vlasti i uprave, treba imati u vidu da moderna uprava nastaje iz relativno neizdiferencirane državne strukture apsolutističkih država XVII veka. Nove društvene snage u parlamentu vide osnovno sredstvo ograničavanja apsolutističke vlasti, dok upravu (osnovano) smatraju 'sumnjivim instrumentom monarhije'. Dolaskom na vlast, međutim, ovaj stav menjaju i uprava sve više postaje ravnopravan partner u podeli vlasti. Prema modelu uprave koji proizilazi iz koncepcije socijalne funkcije uprave i njene delatnosti, u uslovima razvijenog materijalnog i kulturnog društvenog razvoja, država i državna vlast se transformišu od aparata vlasti i prinude, u organizaciju sa socijalnom funkcijom pružanja javnih usluga građanima i obavljanja javnih službi (obrazovanje, socijalna politika, zdravstvena zaštita, naučna istraživanja, zaštita prirode, privredni razvoj itd.).

Ključne reči: Izvršna vlast - Uprava - Parlamentarizam - Predsednički sistem - Podela vlasti

Podela vlasti je organizaciono načelo na kome počivaju savremeni pravni i politički sistemi vlasti. Modernu koncepciju o podeli vlasti prvi je formulisao engleski politički i pravni filozof John Locke (1632-1704) u delu 'Dve rasprave o vladi' (*Two*

* Vanredni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu

** Rad je prezentiran kao referat u okviru simpozijuma 'Dileme i perspektive u razvoju organizacije vlasti u postkomunističkim zemljama sa posebnim osvrtom na SR Jugoslaviju', koji je održan 26-28. maja 1994. godine u Beogradu.

Treatises on Government, 1689–90)¹, a razradio francuski politički mislilac Charles Montesquieu (1689–1755) u delu 'O duhu zakona' (*De l'Esprit des lois*, 1748)². Kako nam to saopštava Slobodan Jovanović: 'U modernoj državi, organizacija vlasti izvedena je u glavnome po načelu podele vlasti. (...) Po rečima Montesquiea, tvorca teorije o podeli vlasti, kada isti čovek ili isto telo sjedini u svojim rukama i zakonodavnu vlast i upravnu, sloboda je nemoguća... (...) U pravu niko ne može biti ograničen svojom vlastitom voljom, nego tuđom...'³

U pravnoj i političkoj teoriji razlikuje se više modaliteta organizacije vlasti i državnih funkcija koji polaze od principa podele vlasti. Tako se, između ostalog, razlikuje dualističko, trijalističko i kvadrilističko shvatanje o broju i sadržini državnih funkcija⁴. Kako se načelo podele vlasti može ostvarivati na različite načine, može se govoriti o različitim sistemima podele vlasti, i to pre svega o parlamentarnom i predsedničkom. Tako: 'Jedna od relativno obuhvatnijih definicija parlamentarnog sistema je ona koja kvalifikuje parlamentarni sistem kao režim u kojem vlasti saraduju i uzajamno zavise jedna od druge (...). Nesumnjivo da ključni element međusobnih odnosa zakonodavne i izvršne vlasti predstavlja ministarska odgovornost, tj. politička odgovornost vlade pred parlamentom.'⁵

¹ Uporedi – Džon Lok, *Dve rasprave o vladi*, Mladost, Beograd, 1978; Kosta Čavoški, *Politička filozofija Džona Loka*, Filozofske studije, br. V, 1974, str. 107–224.

² Uporedi – Montesquieu, *O duhu zakona*, "Filip Višnjić", Beograd, 1989; Radomir Lukić, *Montesquieova politička teorija*, Arhiv za pravne i društvene nauke, br. 1–2, 1955, str. 119–134.

³ Slobodan Jovanović, *Osnovi pravne teorije o državi*, drugo, prerađeno i prošireno izdanje, Geca Kon, Beograd, 1914, str. 191–192.

⁴ Uporedi – Smiljko Sokol, *Razlikovanje funkcija u državi i organizacija vlasti*, Smiljko Sokol, Branko Smerdel, "Organizacija vlasti", Narodne novine, Zagreb, 1988, str. 4–11.

Uporedi – Pavle Nikolić, *Prilog pitanju pojma i klasifikacije sistema vlasti u modernim državama*, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, br. 1, 1966, str. 1–21.

⁵ Pavle Nikolić, *Ustavno pravo, drugo, izmenjeno izdanje*, NIU Službeni list, Beograd, 1993, str. 249–251.

*Sa druge strane: 'U literaturi se predsednički sistem definiše kao sistem koji 'obezbeđujući maksimalnu nezavisnost vlasti, ostvaruje njihovu najpotpuniju podelu' (...) S obzirom da mu je poverena izvršna vlast, predsednik je istovremeno i šef države i šef 'vlade'. U tom pogledu, značajana karakteristika predsedničkog sistema je nepostojanje vlade (kabineta). Umesto vlade kao kolegijalnog organa, u predsedničkom sistemu postoje samo ministri (sekretari) koji se nalaze na čelu različitih resora.'*⁶

U pogledu organizacije izvršne vlasti, ističe se da: 'Polazeći od organizacionih i strukturalnih merila, sve tipove organizacije izvršne vlasti možemo podeliti u pet grupa: predsednički, parlamentarni, direktorijalni, skupštinski i autokratski tip', s tim što se u okviru parlamentarnog sistema organizacije izvršne vlasti mogu razlikovati varijante u kojoj prevlast ima vlada, odnosno u kojoj prevlast ima šef države.⁷

Iako parlamentarizam nesumnjivo otvara brojne 'značajne i teške' teme novije političke istorije⁸, može se reći da su pitanja u vezi sa problematikom izvršne vlasti istorijski i komparativno mnogobrojna i kompleksna⁹. Ovo, između ostalog, i zbog toga što se izvršna vlast istovremeno poverava i šefu države i vladi, tako da je u parlamentarnim sistemima podela vlasti izvršna funkcija podeljena između dva osnovna nosioca, odnosno organa.¹⁰ Uopšte uzev, u parlamentarnim sistemima šef

⁶ Pavle Nikolić, *Ustavno pravo*, str. 253-255.

⁷ Ratko Marković, *Izvršna vlast*, Savremena administracija, Beograd, 1980, str. 115.

⁸ Uporedi - Vučina Vasović, *Dileme i kontroverze parlamentarizma - između parlamentarnog romantizma i parlamentarnog nihilizma*, "Savremeni parlamentarizam", Arhiv za pravne i društvene nauke, Beograd, br. 1, 1991, str. 5-28.

⁹ Uporedi - Vučina Vasović, *Savremeni politički sistemi*, Naučna knjiga, Beograd, 1987; Miodrag Jovičić, *Veliki ustavni sistemi*, IRO Svetozar Marković, Beograd, 1984; *Uporedni politički sistemi*, Savremena administracija, Beograd, 1985; Jovan Đorđević, *Ustavno pravo*, Savremena administracija, Beograd, 1978; Jovan Stefanović, *Ustavno pravo FNR Jugoslavije i komparativno I-II*, NZH, Zagreb, 1956.

¹⁰ Uporedi - Slavoljub Popović, *Organi izvršne vlasti*, "Uporedni politički

države je, po pravilu, titularni nosilac izvršne vlasti, dok je stvarni politički i operativni nosilac izvršne vlasti vlada koju bira parlament. Međutim, još tokom 19. veka razvijaju se dva karakteristična sistema parlamentarizma, od kojih je jedan naročito došao do izražaja u engleskom (britanskom), a drugi u francuskom ustavnom sistemu¹¹. U tzv. engleskom parlamentarizmu, vladu sastavlja politička stranka koja pobjedi na izborima i kojoj parlament u suštini ne može izglasati poverenje (već se u tom slučaju raspisuju vanredni izbori)¹². Nasuprot tome, u tzv. francuskom parlamentarnom sistemu, vlada ne može opstati (tj. 'pada') ukoliko ne uživa poverenje parlamenta¹³.

Za razliku od parlamentarnog sistema, u predsedničkom sistemu podela vlasti, poslovi izvršne vlasti povereni su jednom nosiocu, tj. šefu države, odnosno predsedniku republike¹⁴. U predsedničkom sistemu, pre svega u SAD, ne postoji vlada u uobičajenom smislu reči koja odgovara parlamentu, već 'administracija' predsednika koja njenu i odgovara¹⁵. U predsedničkom sistemu predsednik republike je u vršenju

sistemi", Beograd, 1983, str. 290-295.

¹¹ Uporedi - Slobodan Jovanović, *Poratna država*, Geca Kon, Beograd, 1936.

¹² Uporedi - Miodrag Jovičić, *Ustavni sistem Ujedinjenog kraljevstva*, "Veliki ustavni sistemi", IRO Svetozar Marković, Beograd, 1984, str. 11-64; Lidija R. Basta, *Politika u granicama zakona - studija o anglosaksonskom konstitucionalizmu*, Biblioteka istraživanja, Beograd, 1984.

¹³ Uporedi - Miodrag Jovičić, *Ustavni sistem Francuske*, "Veliki ustavni sistemi", IRO Svetozar Marković, Beograd, 1984, str. 129-178; Ratko Marković, *Izvršna vlast u Francuskoj*, Naša zakonitost, br. 2, 1977, str. 119-127; Dragoljub Popović, *Parlamentarizam u Trećoj Francuskoj Republici*, Arhiv za pravne i društvene nauke, br. 3-4, 1992, str. 507-533.

¹⁴ Uporedi - Radomir Lukić, *Ustanova predsednika republike sa gledišta uporednog prava*, Strani pravni život, br. 37, 1962, str. 3-9.

¹⁵ Uporedi - Branko Smerdel, *Predsenički sistem vlasti u Sjedinjenim američkim državama*, Smiljko Sokol, Branko Smerdel, "Organizacija vlasti", Narodne novine, Zagreb, 1988, str. 89-99; Balša Špadijer, *Savremeno predsedništvo u političkom sistemu SAD*, Beograd, 1980; Ivo Borković, *Dioba vlasti u ustavnom sistemu SAD s posebnim osvrtom na položaj izvršne vlasti*, Zbornik radova pravnog fakulteta u Splitu, 1972, str. 45-63.

poslova izvršene vlasti samostalan, tj. ne odgovara predstavničkom telu (parlamentu), već narodu koji ga je neposredno izabrao na predsedničkim izborima. Međutim, mogući su različiti modaliteti predsedničkog sistema, posebno u onim ustavnim sistemima u kojima predsednika republike bira parlament.

II

Tradicionalno se u sistemima podele vlasti pod izvršnom vlašću (egzekutivom) podrazumeva grana (branch) državne vlasti kojoj je povereno, odnosno koja je ovlašćena da izvršava zakone donete od strane organa zakonodavne vlasti (parlamenta), pre svega, donošenjem tzv. podzakonskih akata u cilju izvršenja zakona. Kako ističe Hans Kelzen: *"Zakonodavstvo (legis latio rimskog prava) jeste stvaranje zakona (leges). Ako govorimo o 'izvršenju' moramo znati šta se izvršava. (...) Opšte pravne norme izvršuje izvršna vlast isto kao i sudska. Razlika je samo u tome što se u jednom slučaju izvršenje opštih pravnih normi poverava sudovima, a u drugom – tzv. izvršnim ili upravnim (administrativnim) organima."*¹⁶ Sa druge strane, danas se ističe da: *"...gotovo sve savremene analize egzekutive počinju konstatacijom da se radi o istinskom centru političke vlasti (...) Izvršna vlast ne bavi se samo izvršavanjem, nego i formulisanjem politike, odnosno donošenjem najvažnijih političkih odluka"*¹⁷.

Konceptualno i praktično, međutim, navedeni Kelzenov stav (osim što govori u prilog dualističkog shvatanja) otvara i veoma značajno "potpitanje" odnosa izvršne i uprave vlasti. Da li se radi o suštinski jednoj (tj. izvršnoj) funkciji koju ostvaruju dve različite strukture organa (izvršni i upravni), ili pak između onog što radi izvršna vlast, sa jedne, i onog što radi uprava, sa druge strane, postoji sadržinska razlika. Kako se još pre pola

¹⁶ Hans Kelzen, *Opšta teorija prava i države*, Savremena administracija, Beograd, 1951, str. 138.

¹⁷ Nenad Dimitrijević, *Izvršna vlast*, "Enciklopedija političke kulture", Savremena administracija, Beograd, 1993, str. 451.

veka isticalo: *"Prema teoriji deobe vlasti uprava i sudstvo značili bi dve vrste izvršenja zakona.(...) Kako prema tome i sudstvo i uprava znače izvršenje ili primenu zakona, to ih je jedan deo teorije deobe vlasti zajedno označavao kao izvršnu vlast, zamedjujući tako trodeobu vlasti sa dvodeobom (... Tako je, na pr. Cazales rekao 1790. godine: "U svakom političkom društvu ima samo dve vlasti, ona koja čini zakona i ona koja ih izvršava". Međutim, daleko veći deo teorije deobe vlasti zadržava trodeobu vlasti i obično identifikuje izvršnu vlast sa upravom. Drugi odbacuju to identifikovanje, jer uprava nije uvek izvršavanje zakona (Otto Mayer na pr. kaže: "Uprava i izvršenje se često susreću. Ali mnogo je uprava što nije izraz izvršne vlasti, i sudstvo je izvršenje, ali nikakva uprava". Prema tome, se u teoriji (...) upotrebljava izvršna vlast u raznom smislu."*¹⁸

III

Pri razmatranju odnosa izvršne vlasti i uprave, treba imati u vidu da moderna uprava nastaje iz relativno neizdiferencirane državne strukture apsolutističkih država XVII veka. Reakciju na državu i upravu kao "lični instrument vlasti i vladanja" monarha (*"l'Etat c'est moi"*), inspirišu doktrine o podeli vlasti, a ostvaruju građanske revolucije krajem XVIII veka u Evropi i Americi. Nove društvene snage u parlamentu vide osnovno sredstvo ograničavanja apsolutističke vlasti, dok upravu (osnovano) smatraju "sumnjivim instrumentom monarhije". Dolaskom na vlast, međutim, ovaj stav menjaju i uprava sve više postaje ravnopravan partner u podeli vlasti¹⁹.

Iskustva i dostignuća razvijenih zemalja nedvosmisleno ukazuju da se savremenim upravnim sistemom ne može smatrati model uprave koji je koncipiran kao aparat vlasti, niti da se savremeni upravni sistem može projektovati kao

¹⁸ Ivo Krbeč, *Osnovi upravnog prava FNRJ*, Izdavački zavod Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1950, str., 78.

¹⁹ Usporedi – Stevan Lilić, *Upravljanje*, "Enciklopedija političke kulture", Savremena administracija, Beograd, 1993, str. 1211–1216

normativno-pravni model autoritativnih administrativnih struktura i procedura²⁰. Za razliku od prevaziđenih modela uprave kao aparata vlasti, savremeni upravni sistemi, kao kompleksni sistemi ljudske saradnje²¹, ne mogu se koncipirati (niti se njima može delotvorno upravljati), samo na osnovu pozitivističkog pristupa i normativističke dogmatike. Ovo iz razloga što su upravni sistemi realni i otvoreni dinamički sistemi, a ne zatvorene i apstraktne misaono-logičke pravne konstrukcije. Tzv. državno-pravni pristup, koji upravu vidi kao deo državnog aparata sa osnovnim zadatkom da vrši upravnu vlast, nastao je u Nemačkoj u drugoj polovini prošlog veka, da bi praktično već posle Prvog svetskog rata bio napušten. Ovaj pristup upravi, međutim, stavljen u kontekst tzv. klasne suštine države i prava, naročito dolazi do izražaja u Sovjetskom savezu krajem tridesetih, a puni zamah dobija tokom četrdesetih i pedesetih godina ovog veka²².

Modeli uprave koji danas prevladu u razvijenim zemljama (posebno evropskim), proizilaze iz koncepcije socijalne funkcije

²⁰ Uporedi – Stevan Lilić, *Uprava u parlamentarnom sistemu podele vlasti i Ustav Srbije*, "Savremeni parlamentarizam", Arhiv za pravne i društvene nauke, Beograd, br. 1, 1991, str. 159–172.

²¹ Uporedi – Eugen Pusić, *Upravni sistemi I i II*, GZH, Zagreb, 1985.

²² Ilustracije radi, evo kako se uprava određuje u vodećem sovjetskom udžbeniku tog vremena (koji je svojevremeno korišćen i kod nas): "Uprava je (...) manifestacija vlasti koja u sebe uključuje prikupljanje poreza, političku represiju (progonstva i izgnanstva, hapšenja i tsl.), upravljanje vojskom, organizaciju špijunaže i kontrašpijunaže itd." (A.I. Denisov, *Osnovi marksističko-lenjinističke teorije države i prava*, Arhiv za pravne i društvene nauke, Beograd, 1949, str. 165).

Ovakav pristup (tj. da je upravna funkcija manifestacija političke vlasti), međutim, poslednjih godina bila je napuštena i u samom Sovjetskom savezu: "Prema tome, nisu svi oblasti ne polazi samo od autoritativnog modela uprave, već se izričito zagovara vraćanje proučavanja uprave na skoro čitav jedan vek unazad, tj. na okvire tzv. upravne vlasti: "Upravno pravo bi se moglo definisati kao skup pravnih normi koje regulišu organizovanje, vršenje i kontrolu upravne vlasti. (...) Svodenje materije u ovakve okvire, znači vraćanje upravnog prava na onu sadržinu iz koje je bilo izvedeno u vremenu razvijanja državnog kapitalizma u građanskom društvu." (Pavle Dimitrijević, Ratko Marković, *Upravno pravo -I*, Službeni list SFRJ, Beograd, 1986, str. 217–218).

uprave i njene delatnosti.²³ Prema ovom pristupu, u uslovima razvijenog materijalnog i kulturnog društvenog razvoja, država i državna vlast se transformišu od aparata vlasti i prinude, u organizaciju sa socijalnom funkcijom pružanja javnih usluga građanima i obavljanja javnih službi (obrazovanje, socijalna politika, zdravstvena zaštita, naučna istraživanja, zaštita prirode, privredni razvoj itd.). U vršenju socijalne funkcije, dolazi do tzv. preobražaja javne vlasti u javnu službu. Polazeći od ovog, u teoriji i praksi razvijenih zemalja, posebno se ističe da se *"Savremena uprava mora razumeti kao posledica koncepta države koja pruža javne usluge (čime se) javne službe i javna uprava poistovećuju. (...) Prema tome, savremeni ustavni sistemi prvenstveno počivaju na konceptu države kao organizacije koja pruža javne usluge."*²⁴

Iskustva i dostignuća razvijenih zemalja sa parlametarnom demokratijom i tržišnom privredom potvrđuju da se savremeni upravni sistemi ne mogu svesti na skup normi (tj. na zakone i propise) koji regulišu upravu, pogotovu ne na skup normi koji regulišu tzv. državnu upravu kao organizacioni i funkcionalni sastavni delovi izvršne vlasti. Ovo iz razloga što su upravni sistemi složeni i dinamički društveni sistemi društvene regulacije²⁵, koji pored pravnog, karakterišu brojni funkcionalni, organizacioni, tehnološki, psiholoških, etički i drugi elementi. U tom smislu, poslovi izvršne vlast moraju se razdvojiti od delatnosti savremene uprave, jer: *"Legitimitet vlasti ne može se više tražiti u njenom nastanku, već u njenom delanju. Ovaj obmuti red posmatranja, ne samo da stavlja pod veliku sumnju tradicionalna pravna stanovišta po pitanju odnosa prava i uprave, već u značajnoj meri menja opšti pogled na upravu. Javna uprava prestaje biti sluškinja unapred postavljenog*

²³ Uporedi – Leon Digi, *Preobražaji javnog prava*, Geca Kon, Beograd, 1929.

²⁴ David Rosenbloom, *Public Administration and Law*, New York – Basel, 1982, str. 3–4.

²⁵ Uporedi – Eugen Pusić, *Društvena regulacija*, Globus, Zagreb, 1989.

pravnog poretka i postaje pokretač društvenih tokova, u okviru kojih zauzima značajno, ako ne i najznačajnije mesto. (S toga je) veoma ilustrativno posmatrati kako marksistički analitičari države (kao direktni nastavljači koncepta nemačkog idealizma), najveći značaj pridaju 'državnom aparatu' (državnoj upravi), preko kojeg država deluje i od kojeg ona izvodi svoj legitimitet.²⁶ Kako delatnost uprave ne postaje legitimna samim svojim vršenjem, to i koncept upravne vlasti mora ustupiti mesto konceptu opravdanosti upravnog delovanja.

IV

Ustav Savezne Republike Jugoslavije usvojen je na sednicama Narodne skupštine Srbije i Skupštine Crne Gore 23. aprila i proglašen na sednici Saveznog veća Skupštine Jugoslavije 27. aprila 1992. godine.²⁷

Prema odredbi člana 12. Ustava SRJ: *'Vlast u Saveznoj Republici Jugoslaviji organizovana je na načelu podele na zakonodavnu, izvršnu i sudsku'*. Kao organe Savezne Republike Jugoslavije, Ustav predviđa Saveznu skupštinu (čl. 78-95), Predsednika Republike (čl. 96-98), Saveznu vladu (čl. 99-107), Savezni sud (čl. 108-110), Saveznog državnog tužioca (čl. 111-113) i Narodnu banku Jugoslavije (čl. 114), dok u okviru posebnog odeljka Ustav sadrži odredbe o obrazovanju i radu Saveznog Ustavnog suda (čl. 124-132).

Polazeći od ovakvog koncepta podele vlasti i sistema saveznih organa, Ustav Jugoslavije, između ostalog, predviđa:

²⁶ Serge Alain Mescheriakoff, *The Vagaries of Administrative Legitimacy*, International Review of Administrative Science, Vol. 56, No. 2, 1990, str. 309.

²⁷ Međutim, još u toku njegovog donošenja izražena su mišljenja da Ustav SRJ nema neophodni legitimitet i legalitet.

Tako: *"Brzina donošenja Ustava Savezne Republike Jugoslavije, zanemarivanje nauke ustavnog prava, ignorisanje ideje vladavine prava, koncepcija budućeg ustava i namere, odnosno dnevopolitički ciljevi režima u vezi donošenja ustava, predstavljaju skup činilaca koji su uneli potpunu konfuziju u opredeljenje za postupak i način donošenja ovog ustava. Ishod nije mogao da bude nego, pravno gledano, ništavnost samog ustava."* (Pavle Nikolić, *Promašaj i pravna ništavnost Ustava Savezne Republike Jugoslavije od 27. aprila 1992. godine*, "Diskusija o Predlogu Ustava SR Jugoslavije", Pravni život, br. 7-8, 1992, str. 961).

a) Savezna skupština donosi savezne zakone, druge propise i opšte akte i obavlja kontrolu nad radom Savezne vlade i drugih saveznih organa i funkcionera odgovornih Saveznoj skupštini.

b) Predsednik Republike predstavlja zemlju u zemlji i inostranstvu, ukazom proglašava savezne zakone i izdaje isprave o potvrđenim međunarodnim ugovorima i predlaže Saveznoj skupštini kandidata za predsednika savezne vlade i raspisuje izbore za Saveznu skupštinu. Predsednika Republike bira Savezna skupština na vreme od četiri godine, tajnim glasanjem, s tim što isto lice ne može dva puta biti birano.

c) Savezna vlada utvrđuje i vodi unutrašnju i spoljnu politiku i izvršava savezne zakone, druge propise i opšte akte, donosi uredbе, odluke i druge akte za izvršavanje saveznih zakona i drugih propisa i opštih akata Savezne skupštine, predlaže savezne zakone, druge propise i opšte akte i daje mišljenje o predlogu saveznih zakona, drugih propisa i opštih akata koje je Saveznoj skupštini podneo drugi ovlašćeni predlagač.

Saveznu vladu sačinjavaju predsednik, potpredsednici i savezni ministri. Kandidat za predsednika Savezne vlade izlaže Saveznoj skupštini svoj program i sastav Savezne vlade. Savezna vlada je obrazovana kad Savezna skupština izabere predsednika Savezne vlade. Za svoj rad i rad Savezne vlade predsednik Savezne vlade odgovara Saveznoj skupštini. Savezna vlada odgovara za rad svojih organa i saveznih ministara.

Osim toga, Savezna vlada obrazuje i ukida savezna ministarstva i druge savezne organe i organizacije i utvrđuje njihovu organizaciju i delokrug, usmerava i usklađuje rad saveznih ministarstava i drugih saveznih organa i organizacija i poništava ili ukida njihе akte i postavlja i razrešava funkcionere u saveznim ministarstvima i drugim saveznim organima i organizacijama.

U odnosu na upravu, Ustav predviđa da savezna ministarstva izvršavaju zakone, druge propise i opšte akte Savezne skupštine i Savezne vlade, rešavaju u upravnim

stvarima, vrše upravni nadzor i obavljaju druge poslove utvrđene saveznim zakonom. Savezni ministar koji rukovodi saveznim ministarstvom odgovoran je za rad tog saveznog ministarstva.

V

Na osnovu iznetog, u vezi sa pitanjima odnosa izvršne vlasti i uprave u ustavnom sistemu Savezne Republike Jugoslavije, može se zaključiti sledeće:

– Odnos između izvršne i drugih vlasti, Ustav Jugoslavije reguliše polazeći od tradicionalnih opštih principa parlametarne sistema podela vlasti (na zakonodavnu, izvršnu i sudsku). Ovo proizilazi iz okolnosti da Predsednika Republike i predsednika i članove Savezne vlade bira Savezna skupština.

– U pogledu odnosa između dva nosioca izvršne vlasti – Predsednika Republike (koji predstavlja zemlju i uzkazom proglašava savezne zakone) i Savezne vlade (koja vodi unutrašnju i spoljnu politiku i izvršava savezne zakone) – Ustav Jugoslavije se opredeljuje za varijantu u kojoj vlada ima prevagu nad šefom države. Ovo, pre svega, proizilazi iz okolnosti da Predsednika Republike predstavlja zemlju u zemlji i inostranstvu, dok je Savezna vlada ovlašćena da vodi unutrašnju i spoljnu politiku.

– Odnos između izvršne vlasti i uprave Ustav Jugoslavije definiše polazeći od stanovišta prema kojima je uprava određena kao tzv. upravna vlast, tj. prema kojima se uprava svodi na hijerarhijski i organizaciono potčinjen sistem izvršne vlasti. Ovo proizilazi iz okolnosti da Savezna vlada ima veoma široke organizacione, personalne i pravne ingerencije i ovlašćenja u odnosu na saveznu upravu (između ostalog, obrazuje i ukida savezne ministarstva i utvrđuje njihovu organizaciju i delokrug; postavlja i razrešava funkcionere u njima; usmerava i usklađuje njihov rad; poništava i ukida njihove akte). Ustav Jugoslavije, suprotno savremenim koncepcijama i iskustvima industrijski razvijenih zemalja, ne koncipira saveznu upravu prvenstveno kao tzv. javnu službu, već

kao podređeni podsistem izvršne vlasti nižeg hijerarhijskog i organizacionog nivoa sa zadatkom da izvršava zakone, rešava u upravnim stvarima i vrši upravni nadzor. Na ovaj način uprava se ne samo principijelno, već i praktično isključuje kao značajni faktor savremenog političkog i pravnog sistema i umesto moćnog i profesionalnog generatora društvenog razvoja, svodi na birokratizovani 'aparata' poslušnih činovnička. Situacija postaje još dramatičnija ukoliko se imaju u vidu turbulentni (često i veoma dramatičani) politički i socijalni procesi koji su zahvatili mnoge novonastale post-socijalističke državne tvorevine, posebno Saveznu Republiku Jugoslaviju.